

Lausunto

Hallintopoliittinen osasto

26.2.2020

VN/9020/2019

VN/9020/2019-PLM-106

Liikenne- ja viestintäministeriö

Puolustusministeriön lausunto luonnoksesta sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 244 a §:ksi

Liikenne- ja viestintäministeriö on pyytänyt puolustusministeriöltä lausuntoa luonnoksesta sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 244 a §:ään. Puolustusministeriö antaa lausuntonsa koko puolustushallinnon osalta.

Yleisesti puolustusministeriö pitää esitettyä viranomaisen mahdollisuutta rajoittaa verkkolaitteita yleisissä viestintäverkoissa erittäin tarpeellisenä.

1. Soveltamisen edellytykset

Ehdotetun 244 a §:n mukaan viestintäverkkolaitetta ei saisi käyttää yleisen viestintäverkon kriittisissä osissa, jos olisi ”erityisen painavia perusteita epäillä”, että laitteen käyttäminen vaarantaisi kansallista turvallisuutta. Pykälän soveltamisen edellytykset on asetettu varsin korkealle. Puolustusministeriö esittää harkittavaksi matalampaa soveltamiskynnystä, ”painavia perusteita epäillä”.

Puolustusministeriö katsoo myös, että pykälän 1 momenttiin tulisi kansallisen turvallisuuden lisäksi kirjata maanpuolustus. Vaikka käsitteellisesti kansallinen turvallisuus kattaa myös sen ydin alueeseen kuuluvan maanpuolustuksen, esitetyn muotoilun voidaan katsoa vastaavan paremmin perustuslain 10 §:ään tehtyä muutosta. Perustuslain säännöksessä maanpuolustus on mainittuna kansallisesta turvallisuudesta erillisenä.

2. Laitteen hallinta

Puolustusministeriö esittää, että pykälän 1 momenttiin tehtäisiin lisäys, jonka myötä säännös kattaisi laitteen käyttämisen lisäksi myös laitteen ylläpidon, seurannan tai hallinnan.

Ainoastaan laitteen käytön rajoittaminen ei ole riittävää tilanteissa, joissa viestintäverkkoa operoiva on ulkoistanut laitteen ylläpidon, seurannan tai hallinnan ulkopuoliselle mahdollisesti maanpuolustukselle tai kansalliselle turvallisuudelle vaaraa aiheuttavalle toimijalle. Näissä tapauksissa toimijalla olisi pääsy laitteen tuottamiin ja sen kautta kulkeviin tietoihin. Riski kansalliselle turvallisuudelle tulee puolustusministeriön näkemyksen mukaan arvioida sekä laitteen että sitä operoivan toimijan osalta erikseen, sekä niiden yhteisvaikutuksena.

Edellä mainittuun liittyen puolustusministeriö esittää myös, että viranomaisella olisi oikeus määrätä tietyt verkon hallinta- ja valvontatoimet tehtäviksi kotimaasta käsin maanpuolustuksen tai kansallisen turvallisuuden perusteella. Viestintäverkkojen hallinnan ja valvonnan toteuttaminen ulkomailta voi joissakin tapauksissa muodostaa riskin viestintäverkolle tai sen osalle.

Puolustusministeriö haluaa nostaa esille, että puolustusministeriö katsoo, että laitteen määritelmä kattaa myös laitteeseen kiinteästi asennetun ohjelmiston tai sen osan, joka huolehtii laitteen perustoiminnoista.

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Puolustusministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 31
00131 Helsinki

Eteläinen Makasiinikatu 8 0295 16001
Helsinki +358 295 16001

kirjaamo@defmin.fi
www.defmin.fi

3. Erillisverkot

Ehdotetut säännökset koskisivat luonnoksen mukaan vain yleisiä viestintäverkkoja sekä yhteiskunnan toiminnan kannalta keskeisten toimijoiden yleiseen viestintäverkkoon liitettyjä erillisverkkoja. Puolustusministeriö katsoo, että esitetyt rajoitukset tulisi laajentaa koskemaan myös viranomaisverkkoja, viranomaisviestintään käytettäviä verkkoja sekä muita yhteiskunnan toiminnan kannalta keskeisiä verkkoja.

Puolustusministeriö esittää, että pykäläluonnoksen 2 momentti koskisi yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen kannalta keskeisten toimijoiden erillisverkkoja. Yhteiskunnan elintärkeillä toiminnoilla tarkoitetaan poikkihallinnollisia, yhteiskunnalle välttämättömiä toimintokokonaisuuksia, joiden on oltava turvattuina kaikissa tilanteissa. Osa Suomen elintärkeistä toiminnoista ja niiden palveluista on yksityisen sektorin omistamaa ja tuottamaa, mistä johtuen sen merkitys yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisessa on tärkeä. Etenkin maanpuolustuksessa tietyt toiminnot on ulkoistettu yksityisille toimijoille, joten esitetty muutos kattaisi myös tällaisten toimijoiden erillisverkot.

Esitettyä mahdollisuutta rajoittaa tietyjen toimintojen erillisverkkojen verkkolaitteita niiden liittyessä yleiseen viestintäverkkoon tulisi puolustusministeriön näkemyksen mukaan laajentaa myös tilanteisiin, joissa erillisverkot liittyvät viranomaisverkkoon tai viranomaisviestintään käytettävään verkkoon. Puolustusministeriön näkemyksen mukaan rajoittamismahdollisuus tulisi ulottaa yhteiskunnan toimivuuden ja maanpuolustuksen kannalta keskeisten järjestelmien osalta myös erillisverkkoihin. Tämä koskee myös tilannetta, jossa erillisverkko liitetään ehdotetun pykälän voimaan tulon jälkeen yleiseen viestintäverkkoon tai päivitettäessä viestintäverkkoa uudempaan laitekantaan.

Puolustusministeriö katsoo, että liitettäessä erillisverkkoa yleiseen viestintäverkkoon, verkkolaitteet ja muut ratkaisut tulee saattaa vastaavaan viranomaisarviointiin kuin jos verkko rakennettaisiin ehdotetun pykälän voimassa ollessa.

4. Painavien perusteiden arviointi

Esitetyn säännöksen perusteluiden mukaan kansalliselle turvallisuudelle vaaran aiheutuminen sekä painavien perusteiden arviointi perustuisi Suojelupoliisin asiassa antamaan lausuntoon.

Puolustusministeriö korostaa, että erityisesti kokonaismaanpuolustuksen näkökulmasta Puolustusvoimien on voitava itse arvioida kansallisen turvallisuuden tai maanpuolustuksen edun mahdollista vaarantumista. Tästä syystä puolustusministeriö ei pidä riittävänä yksinomaan Suojelupoliisin arviota kansallisen turvallisuuden vaarantumisesta.

Puolustusministeriön esityksen mukaisesti säännökseen lisättäisiin kansallisen turvallisuuden lisäksi maanpuolustus. Esityksestä johtuen puolustusministeriö esittää, että maanpuolustuksen osalta Puolustusvoimat antaisi lausunnon asiassa. Mikäli mahdollista vaaraa saattaisi aiheutua kokonaisvaltaisesti koko yhteiskunnalle, lausunnon voisi antaa yhteistyössä Suojelupoliisi ja Puolustusvoimat.

Vastaavasti Puolustusvoimien tulisi voida antaa rajoittamisesitys tiettyä viestintäverkko, laitetta tai sen operoijaa koskien.

Sotilaallisen maanpuolustuksen alalla Puolustusvoimilla on toimijoiden osalta paras kokonaistilannekuva sekä kyky arvioida toimijoiden merkitystä maanpuolustuksen ja kansallisen turvallisuuden kannalta.

5. Oikeus pyytää tietoja käytetyistä laitteista

Ehdotettu pykälä ei puolustusministeriön käsityksen mukaan ota kantaa siihen, miten viranomaisella saa tietoonsa mahdollisesti maanpuolustusta tai kansallista turvallisuutta vaarantavan verkkolaitteen tai toimijan.

Esitetysti viranomaisella voi aloittaa rajoittamistoimenpiteet erityisen painavien epäilyiden perusteella, mikä käytännössä edellyttää kattavaa tilannekuva viestintäverkoista ja niissä käytetyistä laitteista. Tiedonsaantioikeuksien osalta puolustusministeriö toteaa, että rajoittamisen mahdollistamiseksi viranomaisella tulisi olla oikeus saada tietoonsa niin yleisen viestintäverkon kuin tässä lausunnossa aiemmin mainittujen viestintäverkkojen osalta niiden kriittisissä osissa käytettävät laitteet ja niiden operoijat.

6. Laitteen omistajalle mahdollisesti aiheutuvat kustannukset

Puolustusministeriö toteaa, että esitys ei ota kantaa rajoitusten aiheuttamien kustannusten kohdentumiseen. Rajoitustoimien kohteena olevan verkon omistajan tulisi puolustusministeriön näkemyksen mukaan vastata kaikista aiheutuvista kustannuksista. Kustannusvaikutusten riskillä olisi ohjaava vaikutus muun muassa laitevalintojen osalta. Lisäksi tämä kannustaisi laitteiden tai ulkopuolisten palveluiden hankkimisessa yhteistyöhön asianomaisten viranomaisten kanssa.

7. Muutoksenhaku

Puolustusministeriö toteaa, että muutoksenhakumahdollisuudella ei tulisi voida kohtuuttomasti viivästyttää Suomen maanpuolustusta tai kansallista turvallisuutta turvaavaa toimenpidettä.

Puolustusministeriö katsoo, että Liikenne- ja viestintäviraston asiassa antamaa valvontapäätöstä tulisi muutoksenhausta huolimatta noudattaa ja että päätös voitaisiin aina panna täytäntöön muutoksenhausta huolimatta.

8. Ehdotus 244 a §:ksi

Edellä mainituin perustein puolustusministeriö ehdottaa pykäläluonnokseen seuraavia muutoksia:

244 a §

Viestintäverkon kriittisissä osissa käytettävät laitteet ja niiden hallinta

Viestintäverkkolaitetta ei saa käyttää yleisen viestintäverkon kriittisissä osissa, jos on **painavia perusteita epäillä**, että laitteen käyttäminen, **ylläpito, seuranta tai hallinta** vaarantaa **maanpuolustusta** tai kansallista turvallisuutta. Viestintäverkon kriittisenä osana pidetään toimintoja ja toimenpiteitä, joiden avulla verkkoa ja siellä kulkevaa liikennettä keskeisellä tavalla hallitaan.

Edellä 1 momentissa säädettyä sovelletaan myös **yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen kannalta keskeisten toimijoiden erillisverkkoon**.

Viestintäverkon omistajan on luovutettava pyynnöstä Liikenne- ja viestintävirastolle tiedot viestintäverkkonsa kriittisissä osissa käyttämistään laitteista sekä niiden ylläpidosta, seurannasta tai hallinnasta vastaavista tahoista. Liikenne- ja viestintävirastolla on oikeus luovuttaa tässä momentissa tarkoitettuja tietoja muille viranomaisille 1 momentissa tarkoitetun vaaran arvioimiseksi.

Liikenne- ja viestintävirasto voi velvoittaa viestintäverkon omistajan poistamaan **maanpuolustusta tai kansallista turvallisuutta vaarantavan laitteen taikka estämään tai rajoittamaan laitteen ylläpitoa, seuranta tai hallintaa viestintäverkkonsa kriittisistä osista.**

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti. Sähköisen allekirjoituksen voi varmentaa puolustusministeriön kirjaamosta.

Kansliapäällikön sijainen
Yljohtaja

Teemu Penttilä

Vanhempi hallitussihteeri

Kosti Honkanen

Jakelu Liikenne- ja viestintäministeriö

Tiedoksi PLM PO Puolustuspoliittinen osasto
PLM Kansliapäällikkö, Jukka Juusti
Pääesikunta, oikeudellinen osasto